

Kirje

21.5.2026

VN/409/2026

VN/409/2026-OKM-48

Lakivaliokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto lakivaliokunnalle koskien hallituksen vuosikertomuksen 2025 asiaa/lausumaa Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin KAA 5/2021 vp – EK 44/2022 vp

Pyydettyinä lausuntona otsikon aiheesta opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriö suhtautuu koulukiusaamiseen vakavasti ja pitää koulukiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumisen tehostamiseen liittyviä kysymyksiä erittäin tärkeinä. Koulun tulee olla jokaiselle lapselle turvallinen paikka. Perusopetuslain (628/1998) 29 §:n mukaisesti opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Perusopetuslain 35 §:n mukaan oppilaan on käytäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Opetusta järjestettäessä on koko kouluyhteisön turvallisuuden takaaminen toiminnan keskeinen perusta. Kiusaamiseen, väkivaltaan ja muuhun epäasialliseen toimintaan tulee kouluissa välittömästi puuttua.

Opetuksen järjestäjällä on vastuu siitä, että oppilaan oikeudet koulussa toteutuvat. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä muun muassa suunnitelmallista yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämistä. Lainsäädäntö edellyttääkin opetuksen järjestäjiä muun muassa laatimaan osana koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaa suunnitelman opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Opetuksen järjestäjän tulee myös hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Kiusaamistilanteiden osapuolina olevilla oppilailla on oikeus tarvitsemaansa oppilashuoltoon. Oppilaiden käytettävissä ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Eri-tyisesti kiusaamistilanteissa opiskeluhoollon palvelut tarjoavat asiantuntemustaan myös huoltajille. Oppilaan tai huoltajan suostumuksella kiusaamistilanteesta johtuvaa opiskeluhoollollisen tuen tarvetta

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

voidaan käsitellä myös moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä. Koulun tehtävä on huolehtia siitä, että oppilaat ja heidän huoltajansa ovat tietoisia oikeuksistaan opiskeluhuollon palveluihin.

Koululla tulee olla valmius puuttua kiusaamiseen myös kurinpidollisin keinoin. Lainsäädäntö sisältää useita erilaisia keinoja, joiden avulla voidaan turvata turvallinen oppimisympäristö ja puuttua epäasialliseen käyttäytymiseen. On tärkeää, että koko keinovalikoima tunnetaan kouluissa ja kunnissa, jotta sitä voidaan hyödyntää tehokkaasti. On kuitenkin hyvä huomata, että kurinpidolliset toimet yksin eivät voi korvata kiusaamisen juurisyihin puuttumista. Niillä on kuitenkin paikkansa keinovalikoimassa, jotta turvallinen oppimisympäristö saadaan taattua myös vaikeissa tilanteissa. Välittömän reagoinnin, väliintulon ja tilanteiden selvittämisen lisäksi koulukiusaamiseen puuttuminen voi tarkoittaa myös esimerkiksi sitä, että opetuksessa otetaan käyttöön uusia pedagogisia ja didaktisia ratkaisuja, opetusryhmä jaetaan pienempiin yksiköihin, oppilaalle annetaan oppilaskohtaisia tukitoimia, henkilöstöä lisätään opetusryhmiin ja välitunneille ja käyttäytymisen myönteistä kehittymistä huomioidaan positiivisesti kannustaen.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä osa kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja siihen puuttumista. Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Lisäksi koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Koulun toimintakulttuurin tulee tukea jokaisen koulun henkilöstöön kuuluvan velvollisuutta ja rohkeutta puuttua kiusaamis- ja väkivaltatilanteisiin.

Opetuksen järjestäjillä on ilmoitusvelvollisuuksia myös suhteessa toisiin viranomaisiin. Kiusaaminen voi johtaa esimerkiksi lastensuojelulain (417/2007) mukaisen ilmoituksen tekemiseen lastensuojeluviranomaisille. Lisäksi lastensuojelulain 25 §:ssä on säädetty ilmoitusvelvollisuudesta poliisille tiettyjen lapsen kohdistuneiden seksuaali- ja väkivaltarikosepäilyjen osalta. Perusopetuslaissa on säädetty myös oma-aloitteisesta ilmoitusoikeudesta poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten.

Koulun ja poliisin välinen yhteistyö on tärkeää. Kouluja ei jätetä yksin turvallisuusongelmien kanssa, vaan poliisi auttaa edelleen niissä asioissa, joissa poliisia tarvitaan. Opetustoimi tekee yhteistyötä moniammatillisesti toimivien ankkuritiimien kanssa, johon kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta ja nuorisotoimesta. Yhteistyö poliisin ennalta estävän toiminnan, ankkuritiimin ja alueen koulujen ja oppilaitosten välillä on tärkeää. Osana nuoren hyvinvoinnin edistämistä ja syrjäytymisen ja näköalattomuuden ehkäisyä ankkuritoiminnassa voidaan käsitellä nuoren tai huoltajan suostumuksella myös pitkittyneitä tai vakavia koulukiusaamistilanteita, jotka ulottuvat usein myös koulun ulkopuolelle ja verkkoon. Tällöin ankkuritiimi tekee yhteistyötä opetustoimen kanssa ja ankkuritoiminnalla täydennetään asian käsittelyä koulussa.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsen kehitykselle haitallisiin ilmiöihin päästään puuttumaan, sen parempi. Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy ja niihin puuttuminen ei ole vain yksittäisen opettajan tehtävä, vaan se vaatii koko kouluyhteisön ja eri viranomaisten yhteistyötä. Ammatillisilla on velvollisuus toimia, tehdä tarvittavat ilmoitukset ja ohjata oppilas avun piiriin. Sekä uhri että tekijä tarvitsevat yksilöllistä tukea sekä tarvittavien palveluiden piiriin ohjaamista ja muita toimenpiteitä. On tärkeää myös ymmärtää kiusaamisen ja väkivallan taustalla olevat syyt, kuten oppimisen haasteet tai sosiaaliset vaikeudet, jotta apu voidaan kohdentaa oikein.

Opettajien koulutus

Opettajien peruskoulutuksissa huomioidaan myös kiusaamisen ehkäisyn teemoja. Opettajankoulutuksen sisältö ja osin myös sen laajuus vaihtelevat kuitenkin sen mukaan, koulutetaanko varhaiskasvatuksen opettajia, luokanopettajia, aineenopettajia, erityisopettajia, erityisluokanopettajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia, opinto-ohjaajia vai ammatillisia opettajia. Kaikkia näitä koulutuksia yhdistää se, että opettajan pedagoginen kelpoisuus perustuu 60 opintopisteen laajuisiin opettajan pedagogisiin opintoihin. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksessa suoritetaan tästä kokonaisuudesta vain osa.

Korkeakouluille laissa turvattu tutkimuksen ja opetuksen autonomia koskee myös opetuksen sisältöjä ja opetussuunnitelmia. Suomessa korkeakoulut päättävät itsenäisesti opetuksensa sisällöistä. Eri opettajankoulutuksille ei ole määritelty yhtenäisiä valtakunnallisia tutkintovaatimuksia tai opetussuunnitelmia.

Myöskään esimerkiksi opettajan pedagogisille opinnoille tai luokanopettajien koulutuksille ei ole yliopistojen yhteistä opetussuunnitelmaa, jota toteutettaisiin jokaisessa kyseistä koulutusta tarjoavassa yliopistossa.

Koulukiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen edellyttävät opettajien osaamisen jatkuvaa kehittämistä, mutta täydennyskoulutuksen käytännön toteutus kuuluu koulutuksen järjestäjien autonomian piiriin. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Opetushallitus voivat edistää osaamisen vahvistamista esimerkiksi ohjauksella, rahoitusinstrumentein ja kansallisilla kehittämishankkeilla. Samalla korostetaan, että koulutuksen järjestäjien tulee huolehtia henkilöstönsä riittävästä osaamisesta paikalliset tarpeet huomioiden.

Valtakunnallisesti yhdenmukaiset toimintamallit

Nykyisen hallituksen ohjelmassa kouluväkivallan ennaltaehkäisyssä ja väkivaltatilanteisiin puuttumisessa otetaan käyttöön yhtenäisiä suunnitelmia ja toimintamalleja hyödyntäen aiempaa työtä ja olemassa olevia toimintamalleja. Hallitus korostaa jokaisen oikeutta turvalliseen oppimisympäristöön ja koulurauhaan.

Opetushallitus tukee koulujen hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta tukevaa toimintakulttuuria. Opetushallitus on 3/2025 jakanut 4,8 milj. euroa valtionavustusta kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumiseen kouluissa. Avustuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle lapselle turvallinen oppimisympäristö. Avustuksen tarkoituksena on tukea, kehittää ja jalkauttaa kiusaamisen, väkivallan, häirinnän ja syrjinnän ehkäisyn ja niihin puuttumisen toimintatapoja ja -malleja. Avustuksella edistetään kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyn ja puuttumisen eteen tehtävien toimien yhtenäisyyttä ja vaikuttavuutta perusopetuksessa. Avustuksella edistetään hallitusohjelman mukaisia toimia turvata jokaisen lapsen oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Opetushallitus tukee avustuksen saaneita maksuttomalla täydennyskoulutuskokonaisuudella kiusaamisen, syrjinnän, häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisyssä ja puuttumisessa sekä turvallisen toimintakulttuurin rakentamisessa avustuskauden aikana. Koulujen kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastaisen työn tueksi on tarjolla erilaisia ennalta ehkäiseviä sekä puuttuvia menetelmiä ja toimintamalleja sekä tukimateriaaleja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisohjelmalla edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Tavoitteena on antaa varhaiskasvatuksen toimijoille, kouluille, oppilaitoksille ja korkeakouluille työkaluja torjua kaikkea henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvää kiusaamista, häirintää ja syrjintää.

Lakimuutoksia oikea-aikaisen puuttumisen mahdollistamiseksi sekä oppilaan oikeusaseman vahvistamiseksi tehtiin vuonna 2022 perusopetuslakiin ja perusopetusasetukseen, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin, lukiolakiin sekä tutkintokoulutuksen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin. Lakimuutoksilla täsmennettiin opetustoimen säännöksiä, jotta kiusaamiseen voitaisiin puuttua tehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Muutosten tavoitteena oli vahvistaa lapsen ja nuoren oikeutta käydä koulua ja opiskella turvallisessa ympäristössä antaen nykyistä parempia työkaluja kouluille ja oppilaitoksille puuttua kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään. Lakimuutosten osalta on tärkeä seurata, miten ko. lakimuutoksia on sovellettu käytännössä ja mitkä niiden vaikutukset ovat olleet. Lupa- ja valvontaviraston varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osasto toteuttaa osana peruspalvelujen saatavuuden arviointia turvallisen opiskeluympäristön arvioinnin.

Oppilaiden työrauhaa on parannettu rajoittamalla mobiililaitteiden käyttöä perusopetuksessa. Perusopetuslain muutoksen jälkeen puhelimen käyttö oppitunnin aikana on sallittu vain tiettyihin laissa säädettyihin tarkoituksiin. Muutos tuli voimaan 1.8.2025 alkaen.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus on vakiinnuttanut varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoituksen määrärahatason noin 50 miljoonan euron tasolle vuosina 2024–2026. Avustuksella pysytään palkkaamaan lisää opettajia ja avustajia sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla sijaitsevien päiväkotien ja koulujen arkeen. Tasa-arvorahoituksen myötä opetusryhmät pienenevät, jolloin luokan työrauha paranee ja opettajalla riittää enemmän yksilöllistä aikaa jokaiselle oppilaalle.

Vahingonkorvausvastuu

Perusopetuslain mukaan oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Koulukiusaamisesta voi aiheutua vahingonkorvauslain perusteella korvattavaa vahinkoa. Koulukiusaamistapauksissa vahingonkorvauslain perusteella korvausvastuuseen voivat joutua kiusaaja, hänen huoltajansa, koulun opettaja tai kunta opetuksen järjestäjänä. Vahingonkorvauslain mukaan oppilas on vahingonkorvausvelvollinen, mikäli hän tahallaan tai tuottamuksesta tekee jotain tai laiminlyö hänelle kuuluvan tehtävän ja näin aiheuttaa vahingon. Vahingonkorvausvastuulla ei ole alaikäraja.

Koulutusta koskeissa laeissa ei ole nimenomaisia säännöksiä koulun tai opetuksen järjestäjän vahingonkorvausvastuusta kiusaamisen kohteeksi joutuneelle oppilaalle aiheutuneesta vahingosta. Lakeihin sisältyy kuitenkin säännöksiä, joilla on merkitystä arvioitaessa koulun, sen henkilöstön ja opetuksen järjestäjän vastuuta kiusaamistilanteissa. Jos koulun henkilökunta laiminlyö velvollisuutensa huolehtia siitä, että oppilaiden opiskeluympäristö on turvallinen tai henkilökunta ei ryhdy toimenpiteisiin lopettaakseen tietoonsa tulleen kiusaamisen, heidän, samoin kuin heidän työnantajansa vahingonkorvausvastuuta arvioidaan vahingonkorvauslain työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuuta koskevan 3 luvun sekä työntekijän korvausvastuuta koskevan 4 luvun säännösten perusteella.

Opetustoimen valvontaa koskeva lainsäädäntö

Erillistä valvontaa erityisesti kiusaamiseen liittyen ei ole vastuutettu tietyille viranomaiselle, vaan kiusaamisasioiden valvonta kytkeytyy yleisimmin koulutuksen ja opetuksen järjestäjien valvontaan. Lupa- ja valvontavirasto valvoo oppilaan ja opiskelijan laillisten oikeuksien toteutumista esiopetuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa sekä taiteen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön parissa. Kantelun perusteella Lupa- ja valvontaviraston on mahdollista tutkia, onko opetuksen järjestäjä noudattanut toiminnassaan lakia. Lisäksi kuluneella hallituskaudella on vahvistettu opetustoimen laillisuusvalvontaa parantamalla oppilaiden oikeusturvaa siten, että Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus ottaa myös oma-aloitteisesti tutkittavaksi, järjestetäänkö esi- ja perusopetus lainsäädännön mukaisesti. Lupa- ja valvontaviraston valvonnan kohteena voi olla niin julkinen kuin yksityinenkin toimija. Edellä mainitun lisäksi huoltajilla on mahdollisuus tehdä kantelu eduskunnan oikeusasiamiehelle tai valtioneuvoston oikeuskanslerille.

Hallitusneuvos

Anne-Marie Brisson

Hallitusneuvos

Jenni Jokinen

Erityisasiantuntija

Nuutti Rahikainen

Jakelu	Eduskunnan lakivaliokunta
Tiedoksi	OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lisa Palm OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Heidi Backman